

HET STEENUILTJE

SEIZOENBLAD IVN MUNSTERGELEEN

Gelderse roos in de Heemtuin
nazomer 2017

BELEEF DE NATUUR!

Openingsceremonie Geleenbeek tussen Lintjesweg & Beekstraat

Op di. 4 juli was de oplevering van het tweede onderdeel van het samenwerkingsproject Corio Glana bij Munstergeleen. Na het begin van de werkzaamheden op 11 maart 2016 kwam deze opening als een verrassing, omdat al die tijd op het bord bij de Beekstraat te lezen stond dat de oplevering zou plaatsvinden in december 2017.

In het voorjaar van 2016 stonden sommigen te kijken van de kaalslag die plaatsgreep langs de westelijke oever, voorlichtingsavonden ten spijt. Het is natuurlijk te gek voor woorden dat, om nieuwe natuur te scheppen, eerst de oude gesloopt moet worden. Maar de gedachte aan wat in de vorige eeuw is gebeurd, de kanalisatie van de beek met desastreuze gevolgen voor de toen bestaande natuur, zal verzachtend kunnen werken.

Er is hoe dan ook nu een aantrekkelijk gebied ontstaan dat geweldige kansen biedt voor natuurontwikkeling en de mensen, van heinde en verre, de mogelijkheden biedt die ontwikkeling te volgen en ervan te genieten.

Hieronder een (route-)beschrijving van het opgeleverde deelprojectgebied (oorspronkelijk aangeduid als Corio Glana 18) met foto's o.a. van de oplevering:

De Veedwarsweg herinnert aan de tijd dat het gebied, nu het Absbroekbos geheten, in vroegere tijden werd begraaasd door het vee. De weg, eigenlijk een half verhard pad, is door Corio Glana opnieuw aangelegd, nadat hierlangs ook de persleiding was gelegd waardoor het rioolwater naar de waterzuiveringsinstallatie bij Nuth wordt gepompt. Na het verleggen van deze leiding, die vroeger vlak langs de kaarsrechte Geleenbeek liep, kon ook de beek worden verlegd. De beek meandert weer, kan binnen bepaalde grenzen haar eigen weg zoeken en heeft een ruim uitloopgebied gekregen, waar het water ook nog eens 'gebufferd' kan worden.

De Veedwarsweg, dwars verlopend vanaf de Lintjesweg, vormt nu de scheiding tussen Absbroekbos en het nieuw gevormde uitloopgebied van de Geleenbeek. De weg voert eerst langs een monumentale eik, na 40 m kan men via een stegel het uitloopgebied betreden, na weer 40 m kruist men een dubbele rij fruitbomen, na nog eens 40 m passeert men rechts een pad dat langs een paar percelen, die nog voor landbouw worden benut, westwaarts leidt naar de Geleenderveldweg.

De Veedwarsweg komt uit op de Pater Karelweg en in de punt van de twee wegen ligt een ruim bezinkbassin waarin overtollig water en slib kunnen worden opgevangen en van waaruit het achtergebleven water gecontroleerd kan worden geloosd op de beek. Die controle op het af te voeren water kan ook worden

uitgevoerd met behulp van de nieuw aangebrachte stuw bij de Pater Karelbrug, zo'n 30 m ten noorden van het bezinkbassin. Overigens zijn ook de geleiders te zien van de oude stuw waarmee de watertoevoer van de molentak kon worden geregeld toen de molen nog in werking was (tot de jaren zestig van de vorige eeuw).

Vanaf de Pater Karelbrug is in westelijke richting het Zuyderlandziekenhuis te zien.

Volgt men de Pater Karelweg zo'n 75 m naar het zuiden (stroomopwaarts) dan volgt LA een nieuwe weg die via een nieuw gelegde brug de beek oversteeft. Als men na de brug de richting vervolgt, langs het gebied van het vroegere klooster Abshoven, komt men uit op de Geleenstraat (links) en de straat Abshoven (rechts, in het verlengde van de Geleenstraat). RA (Abshoven) bereikt men Brasserie Abshaove.

In plaats van vanaf de Pater Karelweg LA die nieuwe weg te volgen via de brug kan men ook de richting vervolgen via een smal paadje dat voert door een nog jong (twee jaar geleden aangeplant) deel van het Absbroekbos. Het paadje voert langs een vroeger productiebos van Canadese populieren (rechts) en een monumentale zomereik (links) en komt uit op de St. Jorisstraat en bij het vroegere dierenasiel. Hier LA, St. Jorisstraat volgen met bocht naar R, LA, Beekstraat en na de oversteek van de Geleenbeek onmiddellijk LA en terug langs de meanderende beek tot aan de eerder genoemde brug. Vanaf dit punt kan men de beschrijving volgen van de voorafgaande alinea om Brasserie Abshaove te bereiken.

HET STEENUILTJE

Voorwoord

Fraai, die vruchten van de Gelderse roos met hun frisse scharlakenrode blos in de nazomerzon. Straks verkleuren de bladeren erachter en vallen ze af, de vruchten blijven nog hangen tot er sneeuw valt. Onze standvogels lusten die bessen niet (of de nood moet wel heel hoog zijn), maar komt de pestvogel of de kramsvogel langs dan is de struik zo leeg.

Een plant die nog tot in de nazomer blijft bloeien en die op twee plaatsen in de Heemtuin te zien is, is de lichtgele *Lonicera periclymenum*, ofwel kamperfoelie (foto op de achterpagina), evenals de gewone vlier behorend tot de familie der *Caprifoliaceae*. Over de benaming kamperfoelie treft u in dit nummer een artikel aan van biologiedocent Harry Pluymaekers, over de Gewone vlier en wat u zoal met de vruchten kunt doen licht Serna Widdershoven u voor. Hun informatie is misschien te gebruiken in de cursus 'Flora voor beginners' die deel uit zou kunnen maken van het onderstaande cursusaanbod in de Westelijke Mijnstreek:

Het IVN-natuurgidsenteam Westelijke Mijnstreek, organiseert voor de natuurgidsen in onze regio een terugkomdag op 30 september en is bezig de behoefte te peilen voor de volgende cursussen (nadere informatie over omvang, tijden & locatie bij Leon Heemels (leon.heemels@gmail.com):

Tuinreservaten (de Heemtuin is een tuinreservaat), Moestuin-cursus, Vogelcursus, Groencursus, Cursus flora voor beginners, Insecten, Jeugdbegeleiderscursus, Didactiek voor IVN-docenten, Vlindercursus, Diersporen cursus of workshop, - Mossen en Korstmossen, Paddenstoelen. Zijn meerdere IVN afdelingen geïnteresseerd in een cursusonderwerp dan zullen we dit onderwerp voorleggen aan de nieuwe natuurgidsen of ze in een klein team een cursus kunnen organiseren voor onze regio.

Een heel andere plant is de *Lonicera nitida* (klemtoon op de eerste i), die in het voorjaar in groten getale in de Heemtuin gestekt is en op termijn de aan de buxusmot ten prooi gevalle buxushaagjes zal vervangen.

En waar komt de naam *Lonicera* (klemtoon op de i) vandaan? - Lees ook daarvoor het artikel van Harry Pluymaekers.

Een verheugende mededeling tot slot: Als u dit herfstnummer krijgt bezorgd zal het aantal bezoekers van dit seizoen in de Heemtuin de 1700 zijn gepasseerd.

INHOUD

- 2 Openingsceremonie Geleenbeek 2 juli
- 4 De Gewone vlier (serna Widdershoven)
- 5 Caprifolium = Kamperfoelie (Harry Pluymaekers)
- 6 Het perfecte kopje kruidenthee
- 7 Regiowandeling 2 door de Elba (2 juli)
- 8 Van bloemen & bijen
- 9 Kroedwösjwandeling 14 augustus
- Herfstavondwandeling 24 november
- 11 Sloopjesdag 11 juni
- 12 Corio Glana 18
- 13 Regiowandeling Geleenbeekdal 3 september
- 14 Thei & Gertie Helgers
Vogelwerkgroep
- 15 Perenplukfestival 23 & 24 september
Wandelen en schilderen 26 juni
- 16 Activiteitenprogramma herfst (Lex Vlieks)
- 18 Bestuur
Rabobank Clubkas Campagne

COLOFON

Het Steenuiltje is het seizoensblad van IVN Munstergeleen. Ook voor dit nummer is samengewerkt met de redactie van Bladgroen, groenblad van IVN Sittard-Geleen. Vaste medewerkers voor Het Steenuiltje zijn Diane Fens, Serna Widdershoven en Christina Claessen, die mede de website verzorgt. De activiteitenagenda van het nieuwe seizoen wordt steeds verzorgd door Lex Vlieks, redacteur van Bladgroen. De gezamenlijke redactie bestaat uit Lex Vlieks, Peter Munten en Ben Bongers.

Redactieadres: b.j.j.m.bongers@home.nl
Website: <https://www.ivn.nl/afdeling/munstergeleen>

De gewone vlier (Serna Widdershoven)

De gewone vlier (*Sambucus nigra* L.) is afkomstig van de familie Caprifoliaceae. De latijnse naam "Sambucus" is afgeleid van het Griekse "sambuke" dat fluit betekent. Dit verwijst naar de jonge vliertakken die gevuld zijn met merg en die men vroeger uitholde om een fluit van te maken. De vlier is inheems in vrijwel heel Europa, de Kaukasus, Klein-Azië, West-Siberië en Noord-Afrika. In Nederland groeit hij met name als geïsoleerde struik of in heggen, als ondergroei van bossen en in houtkanten.

De vlier in rituelen en mythologie

De vlierstruik behoort tot de heilige bomen van de Germanen. De boom was gewijd aan de dondergod, Donar/Thor, en aan de Noorse godin van de vruchtbaarheid Freya, ook wel bekend als Frau Holle. Bij de bouw van een huis waar een jong paar zou gaan wonen, werd een vlierboompje in de tuin gepland, opdat zij veel kinderen zouden mogen krijgen. De vlier was ook nauw verbonden met begrafenisrituelen. Vliertakken werden op het lijk gelegd of een vlier werd op het graf van de overledene geplant. In Wales noemt men hem de "plant of the blood of man" omdat de vlier daar met bloed vergieten geassocieerd werd.

De vlier in de symboliek

De vlier staat symbool voor ijver, omdat hij gemakkelijk groeit zonder bijzondere verzorging en bijna al zijn delen voor verschillende doeleinden gebruikt worden.

De vlier in magie en volksgeloof

De vlier werd gebruikt om mensen te beschermen tegen brand en tovenarij en bliksem. De vlier zorgde ervoor dat eieren, boot room, en melk goed bewaard konden worden. Uit de bloei en vruchtzetting van de vlier dacht men de oogst van de andere vruchten te kunnen afleiden.

De vlier in de kruidengeneeskunde

De vlier kent vele geneeskrachtige toepassingen. Inwendig wordt de gedroogde vlierbloesem als thee gebruikt, als zweetdrijvend en infectiewerend middel. Hij voorkomt microbiële infecties, stimuleert het afweersysteem en werkt antiviraal. De vlierbessensiroop wordt inwendig ook veel gebruikt tegen griep, verkoudheden met koorts en kinderziekten. De vlier heeft inwendig een samentrekkende en ontstekingswerende werking op de slijmvliezen. Hoestdrankjes op basis van vlierbessensap worden dan ook veel gebruikt bij aandoeningen van de luchtwegen: verkoudheden, bronchitis en (droge) hoest. Verder wordt de vlier nog gezien als vochtafdrijvend en bloedzuiverend middel. Een afkooksel van gedroogde vlierbessen heeft een matige laxerende en verzachtende werking. Uitwendig wordt de vlier gebruikt als samentrekkend en ontstekingswerend middel tegen o.

Gewone vlier aan de Steenuiltjesroute

a. kneuzingen, zwellingen, ontstekingen, kloven en ruwe huid.

De vlier in de keuken

De vlierbloesem wordt veel gebruikt om gelei en jam van te maken. Bloesems die een nacht trekken in citroensap, leveren een fris en populair Angelsaksisch zomerdrankje. Vlierbloemen kunnen ook in een wafel- of pannenkoekenbeslag worden gedompeld en daarna bros worden gebakken in frituurvet tot vlierbeignets. In Duitsland bestaat ook de gewoonte om op dezelfde wijze vlierkoekjes te bakken die men "Hollunderkuchen" noemt. Van de vlierbessen wordt vlierbessenwijn gemaakt.

Caprifoliaceae

De vlier behoort dus tot de familie der 'Caprifoliaceae', ofwel de 'Kamperfoeliefamilie'. Kamperfoelie is vast en zeker een verbastering van *Caprifolium* maar dan is het weer de vraag 'Waarom 'Geiteblad'? want dat is de vertaling van het Latijnse samengestelde woord. Deze vraag bleek een kolfje naar de hand van Harry Pluymaekers, oud-docent biologie aan de Trevianum Scholengroep. In één moeite door verklapt hij ook de herkomst van de naam *Lonicera*, de plant die de vervanger gaat worden van de *buxus* in de Boerengaard.

Hoe komen we aan de naam *Caprifolium* Kamperfoelie? (door Harry Pluymaekers)

Een interessante vraag, waar ik eigenlijk nooit over heb nagedacht. Kamperfoelie is inderdaad een verbastering van het Latijnse *Caprifolium*. De letterlijke vertaling Geitenblad is in Nederland niet echt ingeburgerd, maar in sommige andere landen daarentegen wel. Zo heet de plant in Duitsland Geißblatt, in Frankrijk Chèvrefeuille en in Italië Caprifoglio. In Spanje en Portugal heet kamperfoelie respectievelijk Madreselva en Madresilva. De Engelsen spreken van Honeysuckle, wat natuurlijk slaat op de in de bloemen aanwezige nectar en die vooral door pijlstaartvlinders, bijvoorbeeld de glasvleugelpijlstaart, wordt opgezogen. Een heel aardige naam in sommige delen van Duitsland is Jelängerjelier, wat duidt op de sterke, zoete geur. Hoe langer je aan de bloem ruikt, hoe prettiger je de geur ervaart. De kamperfoelie (hoe langer hoe beter) was ook het symbool van eeuwige liefde. Zie bijvoorbeeld het schilderij 'Rubens en Isabelle Brant in een prieel van kamperfoelie'.

Maar de vraag was eigenlijk: waar komt de naam *Caprifolium* of Geitenblad vandaan? Omdat een verklaring niet voor de hand ligt, zou je moeten nagaan wie als eerste deze naam heeft gebruikt. Het blijkt al een zeer oude naam te zijn. In een van de oudste kruidenboeken, het in 1485 te Mainz uitgegeven en indertijd zeer populaire 'Gart der Gesundheit', wordt *Caprifolium*/ Geyßblatt vermeld.

Het Latijnse 'mater silvarum' (bosmoeder) verklaart de huidige Spaanse en Portugese namen Madreselva en Madresilva. De auteur verwijst naar Dioscorides die de plant zou hebben beschreven in het hoofdstuk 'liceos id est caprifolium'. Ook Otto Brunfels in zijn *Contrafayt Kreuterbuch* van 1532 wijst naar Dioscorides, en wel naar het hoofdstuk *Periclimenos* in het vierde boek, wanneer hij bij 'Geyssblatt oder Waldmeyster' schrijft: Die geleertesten deutten es uff das capitel Dioscoride Periclimenos am fyerden buch so halt ichs uff diß mal auch = de grootste geleerden verwijzen naar het hoofdstuk 'Periclimenos' van Dioscorides in het vierde boek en daar sluit ik mij maar bij aan.

Dioscorides was een Griekse arts en botanicus die leefde van ongeveer 40 tot 90 n.Chr. Hij schreef een vijfdelig boek over kruidengeneeskunde, dat vooral bekend staat onder de Latijnse vertaling met als titel *De Materia Medica*. In de middeleeuwen verschenen enkele Latijnse uitgaven die zeer populair waren bij auteurs van kruidenboeken. Dioscorides werd als een onfeilbare autoriteit gezien en talloze keren geciteerd. Eigenlijk is dat verbazingwekkend. Zijn boek is middelmatig van inhoud, met korte plantenbeschrijvingen die vaak ontoereikend zijn om de soort te karakteriseren. In zijn vierde deel staat inderdaad een hoofdstuk *Periclymenos*. Het zal de oorspronkelijke Griekse benaming zijn voor kamperfoelie. Hij vermeldt de naam in verschillende talen – in het Latijn is het bijvoorbeeld *Volucrum maius* – maar er is geen enkele verwijzing naar een geit (*capra*).

Dit is dus een doodlopende weg. Ik denk dat de oorsprong van *Caprifolium*/Geitenblad zeer ver terug ligt en mogelijk niet meer is te achterhalen. Het is in dit verband interessant dat de middeleeuwse Franse dichteres Marie de France, die leefde in de late 12e eeuw, een gedicht schreef met als titel *Chievrefueil*. Tegen het einde van het gedicht schrijft ze dat de Engelsen de plant *Gotelef* noemen. Dus ook Geitenblad (*Goatleaf*) in het Engeland van de 12e eeuw!

Ook al is de oorspronkelijke betekenis moeilijk te achterhalen, er zijn wel vermoedens hoe het Geitenblad aan zijn naam komt. Een mogelijke verklaring is dat geiten dol zijn op de malse bladeren. Een andere verklaring is dat de plant, die een aanzienlijke hoogte kan bereiken, als een geit omhoogklimt naar vrijwel onbereikbare plaatsen. Het lijkt mij dat de eerste suggestie toch makkelijk moet zijn te verifiëren.

Dan nog iets over de familienaam *Caprifoliaceae*. In de plantkunde is een familienaam afgeleid van de naam van een genus (geslacht) dat tot die familie behoort, het type-genus. De familie krijgt de uitgang *-aceae*. Zo is de familie *Solanaceae* afgeleid van het type-genus *Solanum* (nachtschade), *Liliaceae* van het type-genus *Lilium* (lelie) en *Rosaceae* van *Rosa* (roos). Nu zijn er enkele zeer oude en bekende familienamen die niet aan deze regel voldoen. Deze families hebben een alternatieve naam gekregen (nomen *alternativum*) die wel volgens de regels is. Deze is gelijkwaardig aan de oude naam en ze kunnen beide gebruikt worden. Zo kan voor *Cruciferae* (kruisbloemigen) ook de naam *Brassicaceae* worden gebruikt, met als type-genus *Brassica* (kool). En de *Gramineae* (grassenfamilie) heet ook *Poaceae*, met type-genus *Poa* (straatgras). Gezien bovenstaande nomenclatuurregels zou je verwachten dat *Caprifoliaceae* is afgeleid van het type-genus *Caprifolium*. Maar dat genus bestaat niet, of beter gezegd niet meer. Kamperfoelie behoort tegenwoordig tot het genus *Lonicera*, ingevoerd door Linnaeus in zijn *Species Plantarum* van 1753, het beginpunt van de binaire naamgeving. Met *Lonicera* eerde hij de Duitse botanicus Adam Lonitzer (1528-1586). Linnaeus noemde de tuinkamperfoelie *Lonicera caprifolium* en de wilde kamperfoelie *Lonicera periclymenum*. Het geslacht *Lonicera* van Linnaeus werd door Römer en Schultes gesplitst in de geslachten *Lonicera* en *Caprifolium*, die halverwege de 19e eeuw weer werden herenigd in *Lonicera*. Intussen had in 1789 de Fransman De Candolle de familie *Caprifoliaceae* gecreëerd. Bij het opstellen van de huidige nomenclatuurregels bleek dat de familie *Caprifoliaceae* het type-genus *Caprifolium* ontbeert. De familienaam was echter al zodanig ingeburgerd dat het ondoenlijk was een nieuwe naam te creëren. Het logische gevolg was de naam *Caprifoliaceae* te bestempelen als nomen *conservandum* = een naam die behouden moet blijven. Dat betekent dat de naam uitdrukkelijk als geldig is verklaard, ook al is de naamgeving niet volgens de geldende regels.

Het perfecte kopje kruidenthee (Diane Fens)

Kruidenthee, ook wel infuus of tisane genaamd, is een kruidenbereiding waarbij men kruiden in heet water laat trekken. Gedurende deze tijd, geven de kruiden niet alleen hun geur-, smaak- en kleurstoffen af aan het water, maar ook hun inhoudstoffen. Hierdoor krijgt het water een gezondheidsbevorderende werking. Bij de bereiding van kruidenthee zijn een aantal punten van belang om optimaal van de werking te kunnen genieten.

Zo kunt u het beste voor gedroogde kruiden kiezen. Gedroogde kruiden zijn namelijk, in tegenstelling tot verse kruiden, beter doordringbaar en zuigen een grote hoeveelheid water op. Hierdoor worden de inhoudstoffen beter afgegeven. Kies voor losse kruiden in plaats van voorverpakte theezakjes. Deze laatste zijn gemalen en verliezen hierdoor zeer snel hun geneeskrachtige werking.

Ook de juiste verhouding tussen kruid en water is belangrijk. De overdracht van de inhoudstoffen wordt bemoeilijkt als er veel kruid gebruikt wordt in combinatie met weinig water. Omgekeerd, dus bij weinig kruid met veel water, is de concentratie aan inhoudstoffen te laag om goed zijn werk te doen. Als algemene regel kunt u stellen dat u op 150 ml water één koffielepel gedroogd kruid kunt gebruiken.

Ook de temperatuur van het water waarmee u de kruiden overgiet is belangrijk. De ideale temperatuur ligt rond 85°C, dus water van de kook af. Hoe warmer het water, hoe meer inhoudstoffen worden vrijgegeven. Maar een te hoge temperatuur geeft weer een nadelig effect.

Kruidenthee dient u over het algemeen 10 minuten te laten trekken. Als deze tijd wordt ingekort, zullen er te weinig inhoudstoffen overgedragen worden op het water. Bij een te lange tijd, worden er te veel smaak- en inhoudstoffen overgedragen. Hierdoor kan de kruidenthee bitter proeven en bijwerkingen geven, zoals diarree, een onrustig gevoel of braakneigingen. Dek tevens tijdens het trekken van de kruiden uw theepot of beker af, zodat vluchtige bestanddelen niet verloren gaan.

Wilt u de kruidenthee op smaak brengen, dan kunt u kiezen voor citroensap. Citroen zorgt voor een verfrissende smaak, werkt antiseptisch en combineert goed met de meeste kruiden. Indien u de kruidenthee wilt aanzoeten, kunt u voor honing kiezen. Deze versterkt de geneeskrachtige werking. Zorg er echter wel voor dat u de honing pas aan uw kruidenthee toevoegt als deze handwarm is. Op deze manier worden de hittegevoelige stoffen in de honing niet aangetast.

Drink vervolgens de kruidenthee met kleine slokjes en laat deze door uw mond rollen, alvorens door te slikken. Om de opname van de inhoudstoffen te verhogen, kunt u de kruidenthee het beste op een nuchtere maag of twee uur na de maaltijd drinken.

Wilt u kruiden gebruiken om ongemakken te verminderen of als kuur vanwege hun gezondheidsbevorderende eigenschappen? Laat u dan adviseren. Bepaalde kruiden kunnen de werking van geneesmiddelen beïnvloeden of dienen vermeden te worden tijdens zwangerschap of zogen. Een deskundige kan u hierover adviseren en een kruidenthee op maat samenstellen.

De scharrelslagerij van Munstergeleen, Houbeneindstraat 1

Regiowandeling door de Elba 2 juli jl.

De Elba is een prachtig natuurgebied met een interessante ontstaansgeschiedenis en een flora waarvan de diversiteit zo ongeveer gegarandeerd is door de Maas, die hier de boel op tijden die haar (inderdaad: 'Moeder Maas', dus vrouwelijk) belieft, onder water zet. Meegevoerde zaden kunnen dan bezinken in de blubber en gaande het voorjaar en zomer geniet je van de prachtigste bloemen. Zo ook deden wij op zondagochtend 2 juli en deden jarenlang de Gallowayrunderen en Konikpaarden die het hunne bijdroegen aan het natuurbeheer. Die waren er niet meer want geëvacueerd uit het gebied dat in de komende tijd op de schop wordt genomen door het Consortium Grensmaas. Het hele Maasbed wordt uitgediept, de teellaag met al die zaden erin opzij gelegd, het grind gewonnen, het stroombed verbreed, de teellaag weer gedeeltelijk teruggelegd of gebruikt om de (tot 16 m diepe) gaten op te vullen en dan komt ook de natuur weer terug, nog mooier dan zij ooit geweest was, zo wordt in het vooruitzicht gesteld.

Elba blijft vanwege de met zwaar vervuild slik van de Staatsmijnen opgevulde grindgaten deels 'onvergraven natuur'. Het Elbagebied blijft wel nog via enkele poortjes gedeeltelijk en buiten werktijden toegankelijk, o.a. bij het voetveertje en de Heuvelsweg.

Onder de deskundige leiding van Marry en Arno Duwel, met zo'n 35 deelnemers onder hun hoede, liepen wij een groot deel van het gebied door en wij maakten van de gelegenheid gebruik om veel bloemen te plukken, die je als IVN-er in normale omstandigheden laat staan. Maar nu zouden ze binnenkort toch weggeschoveld worden. Dus ... plukken maar en het boeket zo divers mogelijk maken! Het resultaat werd dan op een rijtje gelegd, bekeken en van de individuele namen voorzien. En thuis stonden de bloemen - o.a. wilde marjolein, knoopkruid, st. Jacobs kruid, boerenwormkruid, wilde peen, wilde bertram, akkerdistel, kamille van minder bestemde soort - als veldboeket nog een tijdlang heel mooi in een vaas.

Op soortgelijke wijze gingen we te werk op het kiezelstrandje langs de Maas. We kregen van alles te horen over de soorten steen die daar voor het grijpen lagen, maar gelukkig hoefden we daar geen verzameling van mee naar huis te nemen.

Het was een prachtige belevenis, deze regiowandeling door 'oude natuur' die binnen afzienbare tijd zal zijn vervangen door spiksplinternieuwe natuur en we zijn heel benieuwd hoe deze zich straks, na oplevering van dit deel van het Grensmaasproject, hier zal gaan ontwikkelen.

Naschrift: op zaterdag 9 september is er in Illikhoven van 10.00 tot 17.00 u 'Open Dag' met uitgebreide informatie over het Grensmaasproject. IVN Born zal dan ook aanwezig zijn met een stand. Bij Illikhoven kan de natuurontwikkeling van het ongeveer een jaar geleden gestarte project worden bekeken vanaf de nieuwe hoogwaterbrug tussen Illikhoven en Visserweert.

N.B: diezelfde middag wordt in Grevenbicht in het

Elly Hermans groente bij het Kritraedthuis op de donderdagmarkt, Sittard

Van bloemen en bijtjes

Als kind leerden we van de bloemen en de bijtjes. De uitwerking van het verhaal was verbluffend. Er waren geen verdere vragen. Die zouden later wel komen. Inmiddels weten we beter: voortplanting is meer dan een toevallig ontmoeten van een vrouwtje en mannetje. Toch is de impact van onze eerste les in voortplanting zo overdonderend dat mogelijke varianten op voorhand uitgesloten zijn. En het resultaat: onder menig natuurliefhebber is een opmerkelijk beperkt inzicht in genetica.

Afbeelding 1 – Bij en stuifmeel

Bronvermelding: Jon Sullivan, Publiek domein

Daarom gaan we even terug naar de bloemen en de bijtjes. Wil een bloem zaad zetten dan moet ze worden bestoven. De mannelijke geslachtscel ligt opgesloten in de stuifmeelkorrel. Door bestuiving vindt het stuifmeel zijn weg naar het vrouwelijke orgaan, de stempel. Hier verandert de stuifmeelkorrel. De buitenkant scheurt doordat van binnenuit een stuifmeelbuis groeit. Nadat die in het vruchtbeginsel is gedrongen, versmelten zaadcel en eicel. De bevruchting is een feit. Het vruchtbeginsel groeit uit tot een aantrekkelijke, vlezige structuur met de vruchtbare zaden of pitten. Deze vorm is geslachtelijke voortplanting, ofwel seksuele reproductie. Kenmerkend is dat het nageslacht altijd een combinatie van de twee ouders is. Slechte eigenschappen van een van de ouders worden mogelijk gecompenseerd door die van de andere ouder. Genetische variatie ontstaat van generatie op generatie. Ongeslachtelijke voortplanting is de andere vorm waarbij geen bevruchting plaatsvindt. Een voordeel hiervan is dat voortplanting heel snel gaat, het nadeel is dat er geen sprake is van genetische variatie.

Het DNA, waaruit een chromosoom is opgebouwd, is drager van de erfelijke eigenschappen. Een cel die van alle chromosomen twee exemplaren heeft, heet diploïd. Eén exemplaar is afkomstig van de moeder, één van de vader. Het aantal verschillende chromosomen in cellen wordt aangegeven met 'n'. Het chromosoomaantal in een diploïde cel is dus (2n). Sommige

organismen hebben nog meer exemplaren van elk chromosoom in de cellen. Die noemen we triploïd (3n), tetraploïd (4n) etcetera. Bij planten komt een polyploïde met regelmaat voor. Een enkelvoudig chromosoom exemplaar, haploïd (n) is ook mogelijk.

Diploïde appelrassen zijn meestal goede bestuivers. Ze bezitten 17 chromosomen in de geslachtscellen (2n=34). Ook triploïde en zelfs tetraploïde rassen komen voor. De triploïde met een drievoudig set chromosomen: (3n=51) en viervoudig bij de tetraploïde (4n=68). Triploïde rassen zijn ongeschikt als bestuivers. De kiemkracht van het stuifmeel is slecht. Voor een goede vruchtzetting is kruisbestuiving nodig. In boomgaarden treffen we soms andere plantensoorten. Sierappel cultivars leveren geschikt stuifmeel voor de appelteelt. Slechts een enkel ras draagt voldoende na zelfbestuiving. De hoeveelheid stuifmeel die gevormd wordt is rasafhankelijk. Goede bestuivers vormen veel stuifmeelkorrels, terwijl slechte bestuivers maar weinig korrels per helmknop vormen.

Paardenbloemen in Zuid-Europa zijn diploïd. Met paardenbloemen in Noord-Europa is iets bijzonders aan de hand. Daar zijn de cellen triploïd. Zij bevatten dus drie exemplaren van elk chromosoom. Het stuifmeel is van slechte kwaliteit, vaak misvormd en niet in staat tot bevruchting. Omdat er in de moederplant geen reductiedeling optreedt, bevatten de eicellen ook drie setjes van elk chromosoom. De zaadknop groeit uit tot een zaad zonder bevruchte eicel. Dit is een vorm van ongeslachtelijke voortplanting via zaad. Genetisch zijn de nakomelingen identiek aan de moeder. Voor de paardenbloem is Nederland de grens tussen zuid en noord. In Limburg treffen we overwegend diploïde soorten aan. Het stuifmeel levert 8 chromosomen en de eicel levert 8 chromosomen, samen 16 (2n=16). Noordelijker zijn het veelal triploïde microsoorten (3n=24), of als tetraploïde vorm (4n=32) en hexaploïd (6n=48).

Afbeelding 2 - Paardenbloem

Bronvermelding: Joe MiGo, CC BY-SA 3.0 licence

Kruisingen tussen diploïde en tetraploïde planten leveren triploïde (3n) nakomelingen op. Triploïde planten zijn steriel (onvruchtbaar). Drie is ondeelbaar en verhindert de voortplanting. Cultuurbananen zijn zaadloze triploïde vruchten. Wilde bananen zijn diploïde en hebben dikke, harde zaden, waardoor ze niet geschikt zijn voor consumptie. Veel cultuurplanten hebben de mogelijkheid om zonder bevruchting van de bloemen, vrucht te vormen. Dit heet parthenocarpie. Hun vruchten bezitten geen zaden. We houden niet van vruchten met zaad. Komkommers doen aan maagdelijke vruchtvorming, als de bestuiving wordt verhinderd. Hiervoor verwijderen kwekers de mannelijke bloemen. Als extra bijkomstigheid

zijn de vruchten mooi gelijkvormig waardoor ze bijna aandoenlijk in fraaie traytjes in supermarkten worden aangeboden.

Maar watermeloenen laten zich niet zo eenvoudig foppen: zonder zaad geen watermeloen. Waar komt het pitloze aanbod dan vandaan? Telers kruisen een normale, mannelijke meloenplant met een vrouwelijke plant van een ras met vier sets chromosomen. Die worden gevormd door planten te behandelen met colchicine waardoor de chromosomen verdubbeld worden.

De levenscyclus van appelluizen is ook divers. Aan het begin van de cyclus zijn er alleen vrouwtjes beschikbaar. Zij zijn voortgekomen uit de overwinterde eitjes. Ze ontwikkelen zich tot ongeveugelde vrouwtjes die tientallen nakomelingen voortbrengen. Ze kunnen zich door de wind van boom tot boom verplaatsen. De gevleugelde migranten die in de zomer ontstaan vliegen over naar een andere gastheer, de weegbree, waar zij zich maagdelijk voortplanten (parthenogenetisch). In de herfst verhuizen de gevleugelde mannetjes weer naar de appelbomen. Uit hun geslachtelijk voortplanting met de daar aanwezige vrouwtjes komen nieuwe vrouwtjes voort die eitjes afzetten in knoppen of bastspleten om te overwinteren.

Maar nu hoor ik u toch vragen hoe het met de bijtjes is gesteld. Bij veel insecten, waaronder de honingbij is er opnieuw iets aan de hand. Tijdens de bruidsvlucht paart de koningin met een aantal (8 – 25) darren. Het sperma wordt opgeslagen in haar spermatheca. Die voorraad is toereikend voor de rest van haar leven. Bij het leggen beslist de koningin of ze het eitje bevrucht of niet. Tot 10 spermacellen dringen gedurende het leggen in het eitje binnen. Maar slechts één spermacel, van één van de darren, versmelt met de eikern (diploïde). De werksters bestaan door de bevruchting van veel verschillende darren uit verschillende zuster groepen. Uit de onbevruchte eitjes die de koningin legt (haploïde) komen darren voort. Die zijn genetisch voor 100% gelijk aan de koningin. Ze hebben een moeder, geen vader maar wel een opa!

De wereld van de voortplanting kent veel verrassingen en geheimen. Ze openbaart stukje bij beetje en dat maakt nieuwsgierig.

Peter Keulers

Afbeelding 3 – Cultuurappels
Bronvermelding: Scott Bauer, USDA, Publiek domein

**Luxe bakkerij
Bie Christel**
Peterstraat 29
Munstergeleen

046 4580043

In de Heemtuin eten we vaak vlaai van Bie Christel

**2-wielers
Hensels**
Munstergeleen - Maasmechelen

Voor de aankoop van de topmerken Gazelle, Rih en Bikkel kunnen wij u een goed advies geven volgens onze slogan: advies, kwaliteit en service, daar heeft u wat aan! Pascal Hensels, Overstraat 16, 6151 CN Munstergeleen.

Kroedwösjwandeling 2017 (14 augustus jl.)

Op maandagmiddag 14 augustus was de traditionele Kroedwösjwandeling. In veel kerken waren de wösje al daags tevoren gezegend en uitgereikt. Maar in de Pater Karelkapel zou de zegening nog plaats vinden op de feestdag zelf, 15 augustus. Om 13.30, de afgesproken tijd, hadden zich 32 deelnemers verzameld op de parkeerplaats bij de kerk. Zij liepen een gedeelte van het Steenuiltjes-natuurpad en onderweg vertelde Harrij over de kruiden die in de kroedwösj thuishoren. Vanaf de Eekerweg ging het naar de Putherweg en het Steingraafpad. In de Heemtuin lagen alle zeven kruiden, inclusief de notentak en de twee graansoorten te wachten in keurige bundels die Harrij in alle vroegte klaar had gelegd. Zo kon er ook tevoren al over verteld worden aan de 20 bezoekers die die ochtend binnenliepen.

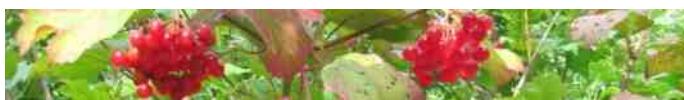
In de Heemtuin gingen de deelnemers enthousiast aan de slag met het samenstellen van de wösje. Uta en Toos hadden het druk met het zetten van koffie. Dat de deelnemers het een geslaagde middag hadden gevonden bleek uit de opbrengst in de giftenbus. De foto's spreken voor zich.

Eekerweg

Kroedwösje maken in de Heemtuin

Herfstavondwandeling (24 november as.)

In de late herfst worden mensen zich pas goed bewust hoe kort de dagen kunnen zijn. Op vrijdag 24 november is het bijna 4 weken geleden dat de wintertijd inging en zal het nog een kleine 4 weken duren totdat de dagen weer gaan lengen. De avonden zijn lang in deze tijd van het jaar. De meeste mensen zitten binnen, bij lamplicht tv te kijken, te lezen, te chatten en wat men tegenwoordig allemaal nog meer kan doen, teveel om op te noemen. Lekker knus allemaal. Maar hebt u er wel eens aan gedacht dat er ook in deze tijd van het jaar zo iets als natuur is? Je zou ook kunnen genieten van het avondlijke duister in de herfst, als de natuur steeds meer gestorven lijkt: van hoeveel je in het donker toch nog kunt waarnemen, door de contouren te zien van boomkruinen en kale takken, door te voelen en te ruiken, door het ervaren van de stilte en je eigen vertrouwen op je voeten, de weg die zij moeten gaan en die jouw ogen niet helemaal goed kunnen zien.

Een heel avontuur eigenlijk met de Heemtuin als bestemming. Daar wordt u ontvangen in een sprookjesachtig verlichte omgeving, rond een knapperend kampvuurtje en onthaald op een klankschalenconcert, dat u zult weten te waarderen.

In de Heemtuin wordt warme chocolademelk geserveerd met iets lekkers.

U zult terugzien op een bijzondere belevenis.

Vertrek vanaf Ijsboerderij Coumans, Windraak, om 19.00 uur. Afsluiting in de Heemtuin om 21.30 uur. Kinderen zijn van harte welkom.

Gids: Harrij Gijsen, tel. 046 4514594.

Info: secretariaat IVN Munstergeleen 06 48229041

Nu geopend op ons nieuwe adres: Voorstad 5, 6131 CP Sittard

De winkel waar u alles kunt vinden voor uw huisdier. (hond, kat, vogel, knaagdier, vis en reptiel).

Ook voor vers vlees-voeding kunt u bij ons terecht: carnibest, naturis, farmfood, smuldier en energique.

Levering gratis aan huis in straal van 20 km.

Slootjesdag 11 juni

Voor de tweede keer deden we mee aan de landelijke SLOOTJESDAG. Niet zonder reden. De eerste keer was al een succes. Ook deze keer was het een prachtige belevenis voor jong en oud.

Het was een mooie gemengde groep. Zo'n 10 kinderen en evenveel volwassenen namen deel aan de activiteit.

Dit jaar hadden we gekozen voor het stukje nieuwe natuur aan de Geleenbeek vlak bij de Biesenhof. Een goede keuze bleek achteraf. De poelen en de beek vormen samen een afwisselende mogelijkheid om op zoek te gaan naar waterdiertjes.

Op de parkeerplaats werd aan de jeugdige deelnemers nog wat uitleg gegeven. Iedere jonge deelnemer kreeg een zoekkaart Waterdiertjes en een bakje om de vangst beter te bekijken. Voor drie deelnemers was dat bakje een frisbee. Iedereen gewapend met een netje wandelde in de richting van het natuurgebiedje.

Begonnen werd bij de poelen. In eerste instantie viel de vangst tegen. Vooral dikkopjes kwamen in de netten terecht. Een heuse volwassen kikker werd gevangen en na een tijdje weer vrijgelaten. Trouwens alle vangsten werden weer in de poelen of de beek teruggezet.

Maar er was voldoende te beleven in en rond de eerste poel. Zowaar een van de verschillende soorten libellen kwam voor onze neus eitjes afzetten. De tweede poel was moeilijk te bereiken. De kraag van lisdodde en andere planten was te breed.

Maar niet getreurd. Er was dit jaar een leuke verrassing door de landelijke organisatie bedacht. Namelijk per activiteit was er nog één schatkist met inhoud beschikbaar.

En het schatkistje werd ook gevonden. Tot vreugde van de vindster, maar tot verdriet van één van de jongste zoekers.

De teleurstelling was snel overwonnen toen er een eindje verderop gevist kon worden in de Geleenbeek. Hier was meer te vinden. Echte kleine visjes, larfjes en waterinsecten.

De vangsten werden grondig bestudeerd en onderling vergeleken.

Dat er hier en daar een nat pak werd gehaald was niet erg. Het was prachtig weer en het water was niet te koud.

Na zo'n dik anderhalf uur vissen werd de terugtocht naar de parkeerplaats aanvaard.

Daar was er voor iedereen nog een Water-doe-boek, een button en een knutselplaat om een kikker te maken.

Na de afsluiting van het geheel ging iedereen tevreden naar huis.

Foto's hiernaast: 1. Poel bij Biesenhof; 2. vangst waterdiertjes; 3. libelle, eitjes afzettend; 4. in de beek

Corio Glana 18: de ontwikkeling van de Geleenbeek tussen Oud Geleen en Munstergeleen

Lange tijd was de snelle afvoer van het regenwater een belangrijk onderdeel van de visie op het beheren van beken en rivieren. Enkele jaren met zeer heftige zomerbuien deden een nieuwe kijk ontstaan.

Helemaal nieuw? Nee toch niet. De Natuur had dit plan al eens eerder gerealiseerd. Niet denken in rechte lijnen, maar iets gezapiger met bochten en overloopgebieden, moerassen en moerasbosjes.

Het menselijk werk om een imitatie te maken van wat de Natuur zelf gecreëerd zou hebben is niet zo vrijblijvend als een ongerept stuk natuur. Er moet rekening gehouden worden met bruggen, paden en bebouwing. Maar eerlijk gezegd, het resultaat van de

werkzaamheden aan de Geleenbeek mag er zijn. Een totaal nieuw beeld dat verfrissend aandoet. Hopelijk zal deze zeer grote ingreep ook voordeel hebben voor de Natuur zelf. Hierbij denken we aan de visstand, de plantengroei in en om het water, de waterhuishouding en de uiteindelijke gestalte van de Geleenbeek na verloop van tijd.

Natuurlijk is in dit stadium hier en daar een 'verwoestend' beeld te zien. Maar ook zijn er al pionierplanten en oeverbevestigingen te zien. Het zal wel enige tijd duren voor de vleermuizen weer in groten getale langs de beek schoeien. Verschillende soorten insecten, die als voedsel dienen, zijn al aanwezig. Het zal wel een jaar of drie duren voor het hele landschap zich hersteld heeft na zo'n intensieve ingreep. Maar een verbetering ten opzichte van de rechttoe rechtaan beek is zelfs nu al gegarandeerd. Lex Vliëks

bezinkbassin in aanbouw (mei 2017)

Veedwarsweg met monumentale zomereik

Regiowandeling 3: Herfst in het Geleenbeekdal

De herfst was, meteorologisch gezien, wel begonnen, maar hij leek nog meer nazomer, want het weer op deze eerste zondag van september was prachtig.

Vanaf het IVN-home Spau-Beek vertrokken we met 24 deelnemers en spoedig bereikten we via het bruggetje over het Hoëg Baekske de Geleenbeek. We liepen over een breed wandel- annex ruiterspad langs een lange rij eikenbomen en langs kasteel Terborg.

Van 2005-2010 werden de projecten Beekdalen Schinnen 1 & 2 uitgevoerd door Landschapspark De Graven en Waterschap Roer en Overmaas, zo lezen we in het boek Corio Glana 2005-2016, Beeldverslag van de verbetering van het Geleenbeekdal tussen Benzenrade en Sittard (Sittard 2016).

De afsluiting van deze eerste ingreep in de vroeger gekanaliseerde beek is alweer een hele tijd geleden en dat is te zien: op verschillende plaatsen gaat de beek nagenoeg schuil achter opslag van wilgen en

elzen. Maar als je halverwege de wandeling de beek oversteekt is het genieten geblazen van de hier toch wel fraai 'genatureerde' beek.

Helemaal in de verte, bij een grindstrandje zagen we de Grote gele kwik, niet voor niets zo ver weg, want deze vogel houdt niet zo van de nabijheid van mensen, zo leerden wij. Er zijn meer vogels (de wintertaling bijvoorbeeld die in de laatste jaren sterk is achteruit is gegaan) en diersoorten die liever uit de buurt blijven van mensen, en daarmee zou volgens mede-IVN-ers toch meer rekening dienen te worden gehouden, want anders gaat 'renaturering' toch echt meer lijken op 'denaturering'. De tijd zal leren hoe dit gaat uitpakken.

Spoedig kwam ook een groep van 65 Grote Canadese ganzen, waaronder een wit exemplaar, overvliegen op weg naar hun eetplaats.

Nadat wij ons de koffie en de vlaai bij IVN Schinnen goed hadden laten smaken keerden wij terug via Kakkert en Puth.

Het was een zeer geslaagde nazomerwandeling.

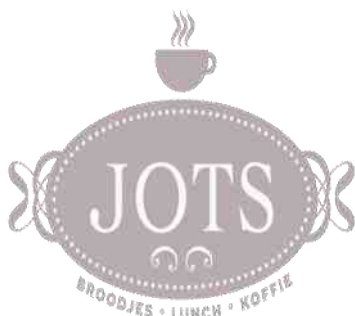

Loopt u het ommetje Glana Nova en hebt u trek in een lunch of een broodje – ook voor onderweg?

home-made

ga naar

like home

Geleenstraat 2, Munstergeleen,

huisgemaakt

waar rond 1850 al een lunchgelegenheid was

als thuis

Op een regenachtige zaterdag in juli tracteerde Thei Helgers samen met zijn echtgenote Gertie de aanwezige vrijwilligers op vlaai vanwege hun beider 60-jarig huwelijksjubileum. Vanwege het weer moesten we het binnen vieren en waren er ook niet zoveel mensen aanwezig. Dus werd het twee maanden later, op maandag 4 september, nog eens overgedaan. Op deze werkdag waren we in het geheel met zijn elfven, was het mooi weer en konden ook de leden van de maandagochtendgroep genieten van de vlaai die nu door IVN Munstergeleen werd gepresenteerd. Nu kon ook de staatsiefoto (hiernaast - eerlijk gezegd waren we die in juli vergeten) gemaakt worden op een sprekende plek in de Boerengaard waar Thei elke zaterdagochtend aan het werk is, een groot deel van dat huwelijksleven lang, terwijl Gertie thuis de kinderen, kleinkinderen en tegenwoordig ook al achterkleinkinderen vertroetelt. Een lang en gelukkig leven, met dank, mede, aan de Heemtuin.

Vogelwerkgroep: Nestkastcontrole 2017 IVN Munstergeleen

In mei en juni 2017 zijn door leden van de vogelwerkgroep de nestkasten van steenuil en torenvalk, die onder het beheer van IVN Munstergeleen vallen, gecontroleerd.

Steenuil

IVN Munstergeleen beheert een twaalftal steenuilenkasten, die 2 keer gecontroleerd zijn. Er zijn 6 kasten onbewoond gebleven en in één kast heeft een pimpelmees gebroed. De overige 5 kasten zijn door steenuilen bezet geweest. Deze broedgevallen hebben geresulteerd in 17 uitgevlogen jongen. Vergelijken met 2016 is dit een significant beter resultaat (In 2016 waren het 10 jongen uit 3 broedsels).

Torenvalk

Allereerst is het vermeldenswaard dat één van de door mevrouw Prevoo uit Sittard gesponsorde kasten geplaatst is in Oirsbeek en meteen al 4 uitgevlogen jongen heeft opgeleverd. (De andere kasten zijn of worden gebruikt ter vervanging van oude kasten). In totaal zijn 11 kasten gecontroleerd. In 2 kasten zijn broedsels van nijlganzen! aangetroffen; de overige 9 kasten zijn allemaal door torenvalken bezet. Opmerkelijk is het feit dat de aangetroffen broedsels in zeer verschillende stadia van ontwikkeling verkeerden: van eieren tot vliegvlugge kuikens.

In totaal gaan we uit van 36 jongen in 9 kasten. Dit resultaat is vergelijkbaar met dat van 2016.

Jo Douven en familie Wilders bij de nieuwe torenvalkenkast

Perenplukfestival 23 & 24 september as.

De boomgaarden in de gemeente Sittard-Geleen vormen een agrarisch/cultureel erfgoed dat aandacht verdient. Vanuit die gedachte organiseerde het vrijwilligerscollectie Plök!, voortgekomen uit Natuurlijk! Duurzaam in Sittard-Geleen, op 10 september 2016 voor het eerst een perenplukdag in de boomgaard aan het Steingraafpad.

Dit jaar zal een perenfestival plaatsvinden op twee locaties en verspreid over twee dagen, zaterdag en zondag 23 en 24 september. Hoofdlocatie: boomgaard Lintjesweg, tweede locatie: perenboomgaard Steingraafpad.

Op het programma staan behalve het (zelf) plukken van fruit (door het publiek) culturele en muzikale optredens demonstraties van gebruiksmogelijkheden van fruit workshops over snoeien en onderhoud, duurzaamheid, 'alternatieve' gezondheid

In de monumentale (want meer dan tachtigjaar oude) perenboomgaard aan het Steingraafpad zullen zaterdagmiddag de peren worden geoogst en zullen tevens informatiebordjes worden geplaatst.

Een idee: breng uw eigen picknickspullen mee, spreid uw dekentje uit en vlei u neer. Er is plaats genoeg!

Inlichtingen: Mart Hermkens, tel. 06 40878318.

Peren plukken op 10 september 2016

Wandelen en schilderen 26 juni jl.

Het geluk was met ons. Prachtig weer om te wandelen en te schilderen. Met vier enthousiastelingen vertrokken we vanaf de kerk in Millen richting van de Swienswei.

Zover hoefden we niet te gaan. Langs de beek en in het naastgelegen (nieuwe) natuurgebiedje was zoveel te beleven dat we niet merkten dat de tijd heel snel voorbij vloog.

Onze eerste opzet om bloemen te plukken ging niet door. Reden? De meeste soorten waren of uitgebloeid of stonden nog in de knop. Maar er waren voldoende andere natuurwonderen te bekijken. Het zonovergoten landschap, bomen en struiken, verstilde planten, insecten en vogels.

Rond half één werd het lunchpakket genuttigd samen met een kopje koffie of thee.

Aansluitend werd begonnen met schilderen lekker in de schaduw onder een paar grote bomen. Motieven genoeg in de buurt.

Birgitta was lange tijd intensief bezig om aan een andere deelnemster kneepjes van het schilderen naar de natuur uit te leggen.

Uiteindelijk ontstonden er toch enkele schilderijen. Het plezier van het maken was daarbij vele malen groter dan het eindresultaat.

Een mooie activiteit waar jammer genoeg weinig mensen aan deelnamen.

Activiteitenprogramma herfst, afdelingen Sittard-Geleen en Munstergeleen

Activiteiten die meerdere dagen beslaan

Vast onderdeel van het jaarprogramma is het snoeien. Dit gebeurt elke 2e zaterdag van de maand. Er wordt gestart om 9.00 uur en afgesloten tussen 12.00 en 12.30 uur. Tussendoor is er een gezellige koffiepauze. Alleen in de vakantiemaanden juli en augustus is er een zomerstop.

Data in 2017: 09-09; 07-10; 04-11 (tevens Natuurwerkdag); 09-12.

Op 9 september snoeien we aan het einde van de Johan Maesdreef aan de kant van de Duitse grens. De daarop volgende plaatsen worden via de Nieuwsbrief bekend gemaakt.

Info via het Secretariaat van IVN Sittard-Geleen

Overige activiteiten

Zondag 10 september

Middagwandeling in het gebied achter De Oude Pastorij. Dit gebied is gelegen aan de rand van het plateau van Schimmert. Vanuit het Maasdal kan men op verschillende manieren omhoog tot op het plateau. Door het hoogteverschil en verschillende menselijke activiteiten in het verleden is het een interessant gebied.

Vertrek 13.45 P. Glanerbrook. Vanaf De Oude Pastorij Neerbeek/Beek 14.00 uur.

Begeleiding: Ria van Mourik (046-4745894)

Zondag 17 september

Fietstocht door het Landschapspark De Graven. De tocht is 28 km lang (eventueel in te korten tot 22 km) en voert door een mooi heuvelachtig terrein. We fietsen door holle wegen en over plateau's met mooie uitzichten. De route voert door een zeer afwisselend landschap. Onderweg zijn er de nodige verrassende bezienswaardigheden. Aan de hand van de beschrijving kan iedereen op eigen gelegenheid fietsen.

Vertrek tussen 10.00 en 14.00 uur vanaf de Markt in Sittard.

Informatie: Secretariaat IVN Sittard-Geleen

Zaterdag 23 september en zondag 24 september

IVN Munstergeleen en Plök! organiseren een weekendfestival rondom de Nationale Plukdag (23 september 2017). Centraal staat de oogst van rijpe appels en peren in de boomgaarden en de verwerking ervan tot o.a. stroop.

Het festival begint om 12.00 uur en eindigt als de schemering invalt, rond 20.00 uur. Op beide dagen zijn er optredens van muzikanten (o.a. De Hoos, accordeonist Jacques Spruit), wordt er door het echtpaar Van Dael uit Munstergeleen en door het Pomologisch

Genootschap Limburg stroop gemaakt, zijn er workshops en voordrachten (massages, reiki, coaching). Locatie: Fruitboomgaard bij de Lintjesweg nabij Geleenbeek in Munstergeleen.

Geschikt voor rolstoelgebruikers. Eten en drinken verkrijgbaar op het festivalterrein.

Informatie: Plök 06 40878318 Mart Hermkens

IVN Munstergeleen 046 4522685 Ben Bongers

Zondag 1 oktober

Wandeling langs de Grensmaas bij Meers. Stuf heeft tijdens zijn opleiding tot Natuurgids dit gebied uitgebreid bestudeerd. Tijdens de wandeling zullen ook de plannen en de uitgevoerde werkzaamheden van het Grensmaasproject aan de orde komen.

Vertrek 9.40 uur parkeerplaats Glanerbrook en 10.00 uur parkeerplaats kerk Meers

Begeleiding: Stuf Kaasenbrood, (046 4375077)

Zaterdag 28 oktober

Nacht van de Nacht. Al bijna een vast onderdeel van het jaarprogramma. De afgelopen jaren hebben we de invloed van licht en geluid in de nachtelijke uren op de natuur besproken en ervaren. Dit zal dit jaar weer het geval zijn. Maar telkens komen tijdens de wandeling nieuwe aspecten aan de orde. Ook vanuit een andere standplaats valt er telkens iets nieuws te zien.

Vertrek 19.30 uur vanaf parkeerplaats De Bokkereyer, Bergstraat 1, Sweikhuizen

Begeleiding: Lex Vlieks (046-4511554)

Zaterdag 4 november

Natuurwerkdag. We gebruiken deze gelegenheid om een stukje leefgebied binnen de gemeente Sittard-Geleen weer iets aantrekkelijker te maken. We werken aan de verbetering van de leefruimte binnen de gemeente.

Wij zijn al een tijd bezig met het opschonen van fruitbomen in het gebied aan de grens met Duitsland. We willen deze natuurdag gebruiken om de mensen meer te betrekken bij de natuur in hun buurt. Daarom vragen we de buurtbewoners om eens deel te nemen of eventjes te kijken wat er zoal te doen is in hun wijk. We beginnen onze tocht en de werkzaamheden aan het einde van de Johan Maesdreef bij de Duitse grens.

Zondag 19 november

Regiowandeling 4 Winter. Speciaal zal ingegaan worden op het thema 'Hoe overleven planten, dieren en mensen de winter in de stad'.

Geleen heeft een mijnverleden dat voor de mens belangrijk is (geweest). De stad en de omringende industrie zorgen voor een omgeving met specifieke vormen van overleven.

Vertrek 10.00 uur vanaf parkeerplaats van de voor-

malige Augustinusschool, Jupiterstraat 35 a, Geleen.
Begeleiding: IVN Sittard-Geleen en IVN Munstergeleen (046-4511554).

Vrijdag 24 november 2017

In de late herfst worden mensen zich pas goed bewust hoe kort de dagen kunnen zijn. Op vrijdag 24 november is het bijna 4 weken geleden dat de wintertijd inging en zal het nog een kleine 4 weken duren totdat de dagen weer gaan lengen. De avonden zijn lang in deze tijd van het jaar. De meeste mensen zitten binnen, bij lamplicht tv te kijken, te lezen, te chatten en wat men tegenwoordig allemaal nog meer kan doen, teveel om op te noemen. Je zou ook kunnen genieten van het avondlijke duister in de herfst, als de natuur steeds meer gestorven lijkt: van hoeveel je in het donker toch nog kunt waarnemen, door de contouren te zien van boomkruinen en kale takken, door te voelen en te ruiken, door het ervaren van de stilte en je eigen vertrouwen op je voeten, de weg die zij moeten gaan en die jouw ogen niet helemaal goed kunnen zien.

In de Heemtuin wordt u ontvangen in een sprookjesachtig verlichte omgeving, rond een knapperend kampvuurtje en onthaald op een klankschalenconcert, dat u zult weten te waarderen. In de Heemtuin wordt warme chocolademelk geserveerd met iets lekkers.

Vertrek vanaf Ijsboerderij Coumans, Windraak, om 19.00 uur. Afsluiting in de Heemtuin om 21.30 uur. Kinderen zijn van harte welkom. Begeleiding: Harrij Gijsen

Inlichtingen: IVN Munstergeleen 06 48229041

Donderdag 7 december

Lezing: Vissen in de Limburgse beken

De laatste jaren is de visie op de loop van de beken behoorlijk veranderd. Van rechte stukken naar weer meanderen. Geen gladde bodem en een geleidelijk verval, maar een natuurlijke ondergrond met hindernissen om met meer beweging van het water te komen tot een betere zuurstofopname.

Dit heeft gevolgen voor de ontwikkeling van leven in de beken.

De lezing gaat dan ook over de historie en de ontwikkeling van de Geleenbeek en over de levensvormen in de beek.

Spreker: Rob Gubbels ecooloog

Plaats: IVN Trefcentrum, Molenstraat 42, Geleen

Aanvang: 20.00 uur

Info: Secretariaat IVN Sittard-Geleen 046-4511554

Activiteitenprogramma overige afdelingen Westelijke Mijnstreek

Voor verdere informatie: zie de website van de betreffende afdeling.

9 sept. Grensmaaswerken 10.00 IVN Born LvS
9 sept. Opening Tentoonstelling 15.00 IVN Born LvS
10 sept. Schatgraven groeve Bruls 11.00 IVN Spau-Beek

Wolfhagen

10 sept. Jeugd en Natuur 12.00 IVN Elsloo
10 sept. Fietstocht 9.30 IVN Born LvS
13-sept. Scharrelkids 13.45 IVN Stein
14 sept. Natuurwerkgroep 10.00 IVN Schinnen
17 sept. Wandeling rond Noorbeek ----- IVN Schinnen
20 sept. Natuur- & Cultuurwandeling 09.00 IVN Stein
23 sept. Flora-cursus 9.30 IVN Schinnen
23 sept. Receptie 50 jaar 14.00 IVN Born LvS
24 sept. Fruitwandeling voor kinderen 14.00 IVN Spau-Beek
1 okt. Seizoensluiting 13.30 IVN Stein
6 okt. Werkgroep Knotbomen 20.00 IVN Born LvS
8 okt. Paddenstoelen excursie 10.00 IVN Spau-Beek
11 okt. Scharrelkids 13.45 IVN Stein
11 okt. Knutselen met herfstproducten 14.00 IVN Born LvS
14 okt. Bloemen en insecten 10.00 IVN Spau-Beek & IVN Schinnen (vooraf aanmelden noodzakelijk)
15 okt. Wandeling Susteren 9.45 IVN Schinnen
15 okt. Vogelwandeling Maasband 9.00 IVN Elsloo
15 okt. Dagwandeling Visé 9.30 IVN Born LvS
18 okt. Natuur- en Cultuurwandeling 09.00 IVN Stein
21 okt. Nacht van de Nacht 18.00 IVN Born LvS
28 okt. Nacht van de Nacht 19.30 IVN Spau-Beek
4 nov. Natuurwerkdag 10.00 IVN Born LvS
4 nov. Natuurwerkdag ----- IVN Elsloo
8 nov. Scharrelkids 13.45 IVN Stein
10 dec. Winterwandeling vogels 9.00 IVN Elsloo
12 nov. Presentatie Natuur/cultuur 10.00 IVN Spau-Beek
15 nov. Natuur- & Cultuurwandeling 09.00 IVN Stein
16 nov. Natuurwerkgroep 10.00 IVN Schinnen
19 nov. Dagwandeling Val Dieu (B) 9.00 IVN Spau-Beek
19 nov. Wandeling Rimborg 9.30 IVN Schinnen
10 dec. Presentatie Natuur/cultuur 10.00 IVN Spau-Beek
14 dec. Natuurwerkgroep 10.00 IVN Schinnen
14 dec. Lezing Maas 20.00 IVN Born Land van Swentibold
17 dec. Kerst in-Kerst out ----- IVN Schinnen
20 dec. Natuur- & Cultuurwandeling 09.00 IVN Stein
26 dec. Kerstwandeling 13.30 IVN Spau-Beek
28 dec. Winterwandeling 13.30 IVN Elsloo

Bestuur

Pierre Wijnen, voorzitter
Prevotlaan 17
6132 BM Sittard.
046 4518149; pierrewijnen2@gmail.com

Hub Mulders, vice-voorzitter
Meishagerstraat 10
6151 BZ Munstergeleen
046 4514399; h.mulders7@kpnplanet.nl

Ben Bongers, secretaris
Parallelweg 2a
6136 AN Sittard
046 4522685; b.j.j.m.bongers@home.nl

Harrij Gijsen, 2de secretaris
Meishagerstraat 1
6151 BZ Munstergeleen
046 4514594

Bankrekening (t.n.v. IVN Munstergeleen):
NL80RABO0135007968

Theo Lemmens, penningmeester
Prevotlaan 4
6132 BM Sittard
046 4514530; tjmhlemmens@gmail.com

Bestuursleden & schoolwerkgroep:

Serna Widdershoven
Prins Hendrikstraat 24
6127 BR Grevenbicht
0636315271; sernawiddershoven@hotmail.com

Peter Keulers
Oranjelaan 325,
6166 BP Geleen
046 2048 439; artium@dse.nl

Rabobank Clubkas Campagne

De Rabobank Clubkas Campagne 2017 heeft IVN Munstergeleen EUR 836,67 opgebracht. Onze dank aan allen die gestemd hebben op IVN Munstergeleen. Met alle actieve vrijwilligers gaan wij ervoor zorgen dat uw vertrouwen beloond wordt. De eerstvolgende acties van IVN Munstergeleen (naast het beheren, onderhoud en openstellen van de Heemtuin) zijn: deelname aan het perenplukfestival van Plök!, 23 & 24 september, en medewerking aan de maatschappelijke stage van leerlingen van Gymnasium 4 van Trevianum Scholengroep 9 - 12 oktober 2017.

Lei Hoenpoel op 11 november 1979

Lei Hoenpoel, detail 9 januari 2017

Het nieuw geplaatste IVN-geenkkruis (9 januari 1999)

Lei Hoenpoel 9 januari 2017, dringend toe aan onderhoud

**De wereld
aan jouw
voeten**

Laat u inspireren door onze ruime collectie met meer dan 200 modellen wandel- en bergschoenen, vrijetijdsschoenen en sandalen. Natuurlijk ook hoogwaardige functionele outdoor kleding en comfortabele en modieuze vrijetijdskleding. Alles voor de backpacker en kampeerder! Verder vindt u bij ons heel veel gadgets en onmisbare reisaccessoires voor de moderne reiziger. Met onze jarenlange kennis en buitenerfaring kunnen wij u helpen de beste keuze te maken.

Kom het beleven bij Mulders dé buitenspecialist.

Duivels naaigaren regiowandeling 02072017

Thei Helgers kan het ook in de zondagse kleren niet laten

Kamperfoelie (Heemtuin) in bloei in september

Paddestoel tijdens Kroedwösjwandeling

16062017 Kersenwei: Plök! + IVN Munstergeleen

16062017 Proeven op Wijngoed Wanenberg (Notre Reine)